

Människornas förmågor för underliga
ting.

Ända till långt fram i tiden har
man hört människor som tro på ting som
uppkommit av en och annan orsak i männis-
skafantasier. Id. h. v. berättas det om "ma-
kan". Det var en gång det inträffade ett skit-
dass var ute för att slåss och sydde, som
skräddare brukade göra, då de drog från gård
och till gård och arbetade skrädderi. En kvä-
ratt skräddaren i daglig stugan och arbetar-
de jämte frigan som spinn. Då de sut-
tit en stund började spinnroten att att
man sakta av och frigan liksom upptör-
tes i en dimma. Till slut var det endast
klädderna kvar, vilka låg på golvet.

Skräddarna förstod då att frigan var en ma-

sa och bestämde sig för att vänta tills han
kom till baka. Vis 1/2 1/2 tiden började spinn-
rocken åter surra runt och figuren togo
mina förmor som människor, och ef-
ter som han köpte i kläderna. Då var det
en av skedderna som sade: jag tror att
du är en man! Ja, tack skulle du ha för
det du sade det, nu är jag fri: Men du
skulle ha väntat lite till, så hade jag
fått min lilla finger ocklad med, nu
kom jag ju att misstänka denna. Men hade
kommit att tilltala henne för fort så
att det om fingret inte komma med
i förändlingen. Men trodde att då en
kär person tilltalade en man, eller en
sligade henne som sådan, då var hon fri.

Har vara
blev fri

Botande av liktornar.LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

3

En bepröfvad metod för borttagande
av liktornar var att man inom sig själv
skulle räkna alla de liktornar man hade.

Id många liktornar man hade, så många
konster skulle man slå på en ullens
tråd, och denna tråd skulle man gå i
väg "binnas," utan att rjuga något, och läg-
ga under en gjord fast sten, eller vid v-
ten av ett träd, där man icke kom eller
gick över sedan, och om en lemt tråd, säger
berättelsen, var liktornarna borta.

Lyte t att blöta under.LUND
FOLKUNIVERSITET
FOLKUNIVERSITET
FOLKUNIVERSITET

4

Att obehagligt lyte att blöta under i
sängen om nattsman kunde till de mest
oberoeliga. Detta hade modern "vult", och
var orsaken till, genom att hon s. k. hade
suttit över ett hål för munken, där det
hade varit nedslaget en tjuder-påle, och
som det kallas en "tjurfärl"-vanförelse.
med för detta lyte. För att för bort med
dessa lyte skulle modern försöka för att
vid mullgning lägga in en "mussunge",
där hon hade grävt och ägg haka, och
lita det som som hade lytet, äta av det-
ta, för att denna skulle bli borta det
oberoeliga lytet.

"Nät barn hade skrik".

När barn hade skrik, eller skrek och
jämtrade sig natten igenom då var detta
"natt" och kunde betas först av modern
tog barnet och stack det genom en gamm-
läsna, eller stack det mellan stegen på
en stoge, varföre man skulle binda en
tint om pekfinger och med en knäpp-
nål sticka sig i samma finger så att
blodet runn. Detta blod skulle man
belanda med öron, eller också i mjölk
och låta barnet dricka varföre skri-
kandet upphörde nästa kväll sedan
solen gått ned.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKLIVSAMNING

Taga bort lyte.

Bräddaren liksom uppgjiven att han
hade ett barn som fädd en röd fläck i sin-
nen och som 2-åring. Detta lyte hade han
mit därigenom att modern en gång blivit
stött i sinna och en sk. "lassmed" då han
lovade ett lass blösa, och var mest barm.

För att taga bort detta lyte skulle man
sälja så många pojkar som man så
mest barm, innan det föddes. Varje mor-
gen skulle man "läsa" barnen upp en
pinne och fortsätta därmed varje mor-
gen till pojken var slut och därmed
var lytet borta.

Ett annat tåd töt lyte.

7

Då man lärde att det kom en per-
 son och talade om myksten att en bekant
 hade dött så skulle man, för att lytet skul-
 le gå bort av sitt barn, låtsas som man
 inte kunde uppfatta det namn man näm-
 de för den som var död - utan säga 3 gån-
 ger, t. ex. vem var det du sade var död?
 I vanliga fall blev den personen arg,
 som skulle upprepna samma sak tre
 gånger, detta var också meningen för att
 ordet skulle ha sin verkan. Därefter
 skulle man inom sig själs säga, Ack,
 vill du ta mitt barns lyte med dig i
 graven! Var det en gosse skulle det var en
 kvinna som var död, och flickan en mans person.

Fötskeufflot.LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

8

För skeufflor och fötel skulle man
fasta i 9 dygn. Fasten skulle alltså bör-
ja den 23 april. Dygnet räknades från det
salen gick ned till nästa kväll samma tid.
På denna tid fick man varken äta eller
dricka. Men, den 22 k. et fick man äta in-
nan salen gick ned, därefter fick man inte
förtära något förrän dygnet gick och so-
len åter gick ned. På detta sätt skulle man
förfärdas var nionde dygn till 9 dygn
inalles hade uppförats. Detta skulle, sä-
ger berättaren, vara ett stort man be-
provat medel.

Vatse till dödsfall.LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

9

När man beledde och det fäce med mun-
lemla från den öppna skorstensen, eller
"illa kället" som det kallades, med fäce be-
det, då var det en säker känne becken
fäce att det inom kort blev döds fäce i
släkten. — Tilvidt var det om det blev
en "dös punkt" i beudet, Alltän om beudet
inte blev riktigt gammal beudet utan
en så punkt upfäst i beudet, då be-
tydde detta också att det blev döds fäce
i släkten.

Vid självmord.

Självmördare, eller som de också kallades "sällspillingen" gjorde man inte stora högtidliga begravningar för de dödade för egen hand. Så t. ex. begravades den kvinna vid Värstas torp, dödad genom hängning. Man gjorde ett hål nedanför trädet ut vägen och lade ned henne precis som då ett djur begravs. Detta kunde ha varit för en 80-års sedan: Vid grovan satte man upp en sten som minnas märket att en "sällspilling" låg begravd på den platsen och denna sten står här än i dag.

Vid denna sten, och på denna plats vet fullt barn kring att berättat att de sett många underliga ting visa sig nattetid.

Utan en viss respekt kan man vå-
gad fördes genom den märken slögsdun-
gen i vass mätte stenen är felsluggad.

Kvinnan som här ligger begravd kalla-
de man för "Broösa Kerstin", eller som man
också kallade henne "Broösa Kitten".

Det kan gälla en historia som kan förstås
vara sann, all för flera år sedan kom
det en man förbi stenen vid namn "Jöns
Tobak". Då han var full gick han bort och
fannade stenen i det han sade: "Kom du upp
Broösa Kitten så skall vi dansa!" I det sam-
ma var det någon som lägg sig i kvinnan,
och han fick dansa hela natten tills solen
stod upp, och då hade han blivit upp stövelerna
och strumporna. Han låg sjuk en lång tid, och dog sedan.

Vångaröen.LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

12

Vid de stönn luggårarna, eller som
man kallade det, då man löstade vis "leoa",
eller "luggårarna", så var det brukligt att
då det nästan lussak köptes in för den
lösten att på skönt binda till somman
flera nedar till en och utsmyska den
med flera bunt, vilken kallades för
"vångaröen". Till denna bunt man flera
mindre nedar, som föreställde girarna.

Denna här vångaröen var det liksom
främmande att äta hem, var för den
gåran försökte att så mycket som
möjligt akta sig. Men måste gön-
na den på alla vis för att icke här-
karlarna fick nys om den, ty helst

skulle den vara mest i det rista lasset,
eller ockad mest den dräng som man på
ett eller annat sätt fått något till sin-
der ljust arbete. Man gick därför all-
munt till väga för att få den mest.

Den som sågde få den mest och stack
upp den måste göra en frans i ar-
bet, ty de frigar och drängar som tog
an att den skattade ut honom samt öns-
kede honom liten många barn mest
bovman som det fanns givna mest
vängarna.

Nåddet var inköstat.

14

Vid de sk. medelstora gårdarna var det alltså brukligt att då det sista lasset åktes in för den hvarstän bejör husbonden den dräng som hade den turan att åka in detta på pyra bugar, varefter denne i sin tur skulle dansa en fralla runt lasset och kunde han dansa "Skinnkompassen" skulle han göra detta. Dagen efter skulle all hvarstän folk samlas i "folksamman" till middag. När tiden var inne för bejedingen stod husbonden i dörren med lång friska och bejör in. Då vankades god gillsmat med myskonst och krämvin och det blev stämning i det rikt bekände långbord.

SVINSJUKA.LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

15

Man kunde bota svin, då det visade sig
att ^{de} boja lät sjuka, eller inte kunde ä-
ta genom att druga upp masselrätter,
"fordönsrätter" samt blanda detta med
"rätika blommor," vilka kokades i vatten
och man lade lite salt i. Detta skulle
blandas i maten till svinen och inom
en kort tid var de återställda.

Att gräva ned djur.

Det troddes att då man grävde ned djur
i stället skulle man få väldigt god
tur med djuren. Hästarna skulle bli
feta och blonda och korarna skulle mjölka
mycket. Briättarna lärde hur när de
saw Teger en levande oren eller vild en
sk. "brogg" och lagt dem i en låda med
jord. För oren relaterade ändamål gräv-
des lådan ned under skammeln eller ut
hulken och så var man säker om att
man "däggarna" skulle få tur.

jättekraften.

Det fanns en man vid namn Per
Jälsunsson från Bondtafta, Fågeltafta
Bocken, Måls härad, vilken man trodde var
släkt med jättar genom sin ornatu-
ra styrka. En gång slog man var om en
kanna brännvin som han kunde bära en
tummen vete en 8 km. lång väg med så att
vila en gång åt par minuter. Jälsunsson
tog söcken och gick. Komman till en hälle-
bucka som stod utmed vägen fästade
han först någon nättor varefter han gick
vidare till målet utan att vila. Samma man
berättade man att han då det skulle läggas
"fat till" för hästarna, då de gingo för bete, så
tog han hästen i manen och slog omkring honom, medan
hans lade tillarna för.

Då Vävskottan krånglade.

När man båt och vävde, och det kom
en in i stugan som hade "tung fot", en som
kunde göra illa för andra, och ville titta
på det man vävde då kunde det nu väv-
skottan slag teiden av. När detta inträff-
ade måste man tända en svartelstika
och bränna skottan i ändarna runt tå-
den vid "skälet", varefter man kunde va-
ra säker att den förskallningen skulle
bli borta för den gången.

En tryktad summa i Högestad.

19

Om en kvinna som kallades "Jöns
Hanskan" i Högestad, Hemslads län,
berättas, att hon var vrendsjuk och led
med sina grannar. Hon var alltså bitti-
da uppe om morgnarna, var för grannar-
na aldrig kunde lita på om hon inte gjo-
de något till sin vis djuren. Hon var för-
bi att en stor tjurad och stök hon-
ne på ryggen, så kunde hon grannar att
sittas, de är ett duktigt häls, såna en
sjukdom för riket djur som hälsat.
För denna kvinna skulle begravas hade
hon uttryckligen sagt ifrån att hon ville att
beaktades i rymmen. Hon detta beaktades ärke: När
här ena skulle stå i gång kunde de inte draga rymmen.

Vid en dödsbädd.LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

20

Menagen färr voro mycket bestämda i
 örens tro och följde denna sin övertygelse in till
 det sista. Vid en frimans död och därakill då man
 teadde att den sjuka hade Svärk för att lämna detta
 jordiska, lade man, för att sörja den om det sista
 - att hans ar myrten eller eld på bröstet och till
 vänster uppför sig krusen en rund krus av smuten blom
 ma, i denna krus inlade man ett krus av att staplarna
 präkade med talen 3-6-9-11. Kruket skulle sörja den
~~döde~~ sjuka att hans sista tankar skulle var föstade
 vid Jesu Kristi lidande för krusen. Talen i krusen
 erinrade om tidens flökt och att hans timmar snart
 voro räknade och att han voro beord. Vid sängens stot
 est krus med tre ljus, vilken erinrade om de tre gudmans-
 personerna, Fadern Sonen och den helige anden.

krus av
 myrten m.m.
 på bröstet
 för den som
 hade svärk
 för att dö.

Skåne
Färö
Kaustad
1823

Math. E. Åberg
3761 Ver. Bengtstr. 1880

Hut man kunde gånga mellan. Född 1880 -

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

21

Kännskenen tydde för bestämt för att
varellven och mannen fanns och att de tillkom-
mo för det sätt som jag föint relaterat. Kanan
kunde man också fånga för så sätt att de två
personer låga i samma rum så skulle den
som var fri för hennes tryckningar springa upp
så han församla att han var närvarande och vä-
ta en kruk i myskallialat och när han skulle
vända till kulan som han iinstängt. Så be-
tr. att två dagar av vilken varje natt hade be-
sätt utar denna vardse gått till våga. Om
morgonen då de vaknade slat qvarman fri-
ga i dräng kammaren, brästen och utom-
rig av lerygel. I detta fall hade man uppf-
läst man och frigen måste härfra vara utspelat.

Olika sätt att förekomma Trolldom

Man trodde att om man visstog vissa försiktiga åtgärder slapp man att råka ut för "skann", eller åtgärd som kom i vinden, eller att andra kunde ta åtgärd för en. Man kunde t. ex. sätta ett kors över stugdörrarna var gång man bemäddade gäster och gjorde kringströket för långel och i "stann". Därför kunde man för tacksamhet slå sig kors i sinja liksom runt ett för viltan, då måste Trolldom bli utan för. För att slip-
pa råka ut för spöken kunde man också ha en stälbit i fischen - och andra bar ett kar-
tjätta under klädningen, vilket kunde den be-
traktas att lilla och åtgärd och åter ifrån sig. Vidare kunde man ha en turkas blomman benämnd "lä-
bullen", eller som den kallas "buvan i raskan" eller att medel för spöken.

Då man var illasinnad mot andra:

Man både förstod och trodde att det fanns
personer som kunde taga mjölken ifrån an-
dras ben genom att b. t. sätta två "fällskni-
var" i lufftel och taga fast i skappten och
draga i dessa liksom när man mjälkade.

Omman detta sätt kunde man mjälka en
grannes ko b. t. sen för mjälk. Man kunde
även om man så ville mjälka så länge
att beladet rann, och den ko man utvann för
~~av~~ vidings dödlet lärer sjuk och dög.

Person människor, vilken dock var för oss
man vara farliga och vilken man inte
vågade sätta sig ut för.

Att taga smärtet ifrån andra.

Det fanns icke mindre kända som kunde
alika sätta att taga smärtet ifrån sin egen-
het så de kände. I Bondrum, Fingelstafta,
var det en kvinna som gick och lände smör-
kånen ut en grannar var gång hon skulle
kåna smör. Genom detta tillvägagångs-
sätt var hon i tillfälle att göra konstas
vid kånan så att när ägaren själv skul-
le kåna smör så blev det intet. -

I denna sin betägenhet vände de sig till
den kloke Pålsson i Årstad, vilken var-
nade dem för att låna bort sin kåna
till nämnda kvinna så som det att bli
smör när det kändes. När en tid hade
gått gick kvinnan åter låna kånan och

Äter igen leter det inte bär. Då måste man i
våg till den klacke igen, vilken gav följande svar.
Ni skall elda i lekugnen. På branderna som
leier kvar skall ni lägga elspännen och för
dessa bränder skall ni slå grädd. "Den där gum-
man som är slak skall jag gea rödprickig i
ansiktet genom den brända grädden, som sträff.
Vidare skall ni inte ha ratten stående i fr-
stugan samt ha dörren väl stängd. Ty en-
der tiden kommer det en gumma och vill in,
men det får hon inte. På som det var och då man
var i lag med att slå grädden för glädde som gum-
man rusade över gården och ränsk leff där.
Vilken man inte läst ordbeskrif. Hennes ansikte
var rödprickigt som en eld. Den klack hade velat
visa vad han kunde genom att låta den slaka gumman
läpa ut visa sig för den som velat illa, men de blevo sedan
från för honom.

"En själspeiling."

En person som tag sig själva en-
ga ensigt för inte borde anses värdig,
närhan äre för en hedertlig begravning eller
betraktas som en hedertlig Kristens tjänare.
Därför blev där aldrig "själspeiling" eller nå-
gon "tack sägelse" förkunnat från försam-
lingen för en "sällspeiling". Men hade ofta
utredda felaktigheter för denna och det berättas
att man begro dem i ett "markskut", och
så i en sågning uppf till tvänne gods. —
Vid gränsen mellan de två godsen Kri-
stinslev och Kronsavall brukade man
gräva ned själspeilingar. Då de lättsades
döda, tag man dem helt enkelt - kanske
genom länsmannens försorg - och begro

dem som de befanns, med kläder och auk.

Det berättas att en dräng var en dag ute
och gräpade vid ett av dessa skålen.

Om han kommit ett stycke ned i jorden
ställer han sig en lista. Intressant är
vad som funns i den liden han lejtade
ställer han sig berättelsen vilken följde sam-
man. I liden låg ett skelett. Endast skor-
na voro bevarade och om lag han sig
och förvände. Dessa skor var ett par
tränar med "engjörer." Han slängde ~~be-~~
~~skor~~ till boken skorna och skryfflade sig
graven. Men efteråt blev han sjuk och
det förklarades att han icke skulle ha va-
rit några gången med de som i döden vi-
lade.

Att bli av med tättor.

Besättaren hävar om talen, att vis en
gäst där han tjänade som stalldräng, le-
de det blivits så många sättor än de born-
mo spottarvande i bussen tal i sällskap.
För att såda bet för derson måste han
besöka den "klake Pålson i Livest." "
Dessa skall ni snart bli av med så de den-
ne; Du skall linda ilop en risboast
uter brister av 9 slugs tids. Denna boast
skall du gå iväg med, sedan sulen gått
med och lägga rid en boastvåg. Den per-
son som hittar boasten och tar den med
sig skall vis mäta suladryg
ha alla edra sättor i sina lars. På någon del
fick han inte mäta någon människa:

En förtäxad tjur.

29

Samma berättelse omtalas: Vid samma
gåss hade de inköpt en tjur. Då tjuren
lämnats kom det en främmande man in
i stallen. En tid efter då tjuren ledas
ut till betöckning vill han inte tjänt-
göra, så fortgick det flera gånger.
När denna gång måste man till den
bloske i Lönstet. Nu denne skulle man
3 st. lön, men denna skulle man guida
tjuren vid lönspettarna, därefter skul-
le man räkna lön. Sedan detta var
gjort skulle man strö den askan som
blev öfver på skammalen där tjuren gick
över ut. Efter den dagen säger berätta-
ren "var tjuren som han skulle vara."

Itön om tchimotatna.LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

30

Allmogens leade en alika tur om fri-
 musaren och dennes frimings arbete. I'd be-
 rättas det: En medlem av frimurare logen
 i Kristanstad, som utmärkt är sin färd att om-
 tala för henne dennes görande och lätande i fri-
 murare logen. Med anledning av det typiskt-
 läfte han understucknat mot sin blottat
 sin intärd i denna i folkfantasin un-
 derliga summan slutning, och hade han
 henne i det längsta, älskar att frun kunde
 hans öde om han omtalade detta, gav han
 slutligen efter. En längre tid låg han
 sjuk men så en dag bar han sin kista,
 för att slippa sin summatotal för sjuk-
 bädden, att taga hans porträtt, vilket

han blev fotografert då han intressade
i logen och från hies kristianstad och
jämnar detta och istället erinra att en
mat, som han skulle taga med sig hem.

Detta gjorde han: Han då del fortärrat
örelämnades starkt men en mål igennem
detta. Hustrun upptäckte då att del lik-
som hem en dräpke blod från det stället
där man stode. Då hustrun kom hem från
hem mannen liggande död i sin säng med
gammal stuckit björta. Han kom nu på
det klara med att mannen fått bota
med sitt liv därför att han inte kallat
sitt läfte, sitt tyttkrets läfte, att icke del-
gin för någon människa var frimann-
logen hade för sig.